

παιδαγωγούμενον ἐλεύθερον καὶ ἱκανὸν τὰ διὰ τῆς φειδοῦς ἀποκτώμενα μέσα νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς ἐπιδιώξιν ὑψηλοτέρων σκοπῶν, καὶ διότι ἡ τοιαύτη ἀγωγή προϋποτίθῃσιν ἕνα ἄλλον ὅρον, ἄνευ τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ παιδαγωγικὰ συστήματα ἀποδεικνύονται μηδαμινά, τὸ παράδειγμα. Εἰς τί δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἡ ἀνατροφή, ὅταν τὸ παιδίον δὲν βλέπῃ ἐν αὐτῇ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ πῶς ὑπερπηδῶνται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰ διάφορα κοινωνικὰ προσκλήματα, ὅταν δὲν βλέπῃ τὴν μητέρα τοῦ τὰ πάντα καλῶς οἰκονομοῦσαν καὶ παντοῦ ἐπιχέουσιν τὴν „μητρικὴν τῆς χάριν καὶ μεγαλοπρέπειαν“, ὅταν ἀκούῃ, ὅτι ὁ πατήρ τοῦ θεωρεῖ ἀξιοπρεπὲς καθ' ἑκαστον ἔτος νὰ δίδῃ τόσους χοροὺς καὶ τόσας ἐσπερίδας καὶ βεγκέραις χάριν τῶν ὁποίων ἐπιβάλλονται, οὕτως εἰπεῖν, τυραννικῶς εἰς τὴν οἰκογένειαν αἱ μεγαλείτεροι στερήσεις, ἀφαιροῦνται αἱ θυγατέρες τὴν προῖκά των καὶ ἐν γένει τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας καταστρέφεται; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀναμφιβόλως ὁ παῖς δικαιοῦται καὶ τὴν φειδῶ νὰ βδελύσσεται καὶ τὴν φιλοξενίαν νὰ θεωρῇ βλαβερὸν καὶ ἐπιζήμιον κοινωνικὸν δεινόν. Ἀναντιρρήτως πολλὰ χιλιάδες οἰκογενειῶν θὰ ἦσαν πολὺ εὐτυχέστεραι, ἂν παρημέλουν ὀλίγον τὰς λεγομένας κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις των καὶ ἐπεδίδοντο μᾶλλον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς τὰ τέκνα των καθηκόντων, ἂν διέκοπτον τὰς περιοδικὰς των εὐχίας καὶ ἐπροτίμων νὰ ἔχωσι τὸν καθημερινὸν των ἄρτον ἀφθονώτερον καὶ δαφιλέστερον, δι' οὗ σύμπασα ἡ οἰκογένεια καὶ υγιέστερον αἶμα δι' ἀποκτήσῃ, καὶ εὐρωστοτέρους μυῶνας καὶ ἰσχυρότερα νεῦρα. Οὐδὲν δὲ εἶνε ἄπορον, ἂν πάντα ταῦτα βλέπων ὁ παῖς οὐδὲν ἄλλο θεωρῇ τὴν οἰκονομίαν παρὰ ὡς μίαν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἀπόκτησιν τῶν περιττῶν,

παρὰ ὡς ἐν ποταπὸν μέσον ἐσχάτης ὑποκρισίας καὶ πτωχαλίζονείας, ἀφ' οὗ οἱ περὶ αὐτὸν τὴν ἐνδειαν καὶ τὴν πτωχείαν προσπαθοῦσι νὰ καλύψωσι διὰ λαμπρότητος καὶ αἵγλης.

Πρὸ πάντων οἱ νέοι, ἅμα ὡς ἐπέλθῃ ὁ καιρὸς καθ' ὃν δέον μόνον των ν' ἀντιμετωπίσωσι τὰς κοινωνικὰς περιστάσεις, δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα πρὸς διαχείρισιν τῶν χρημάτων. Ἀσήμαντα καθ' ἑαυτὰ ποσὰ χρυσίου τοῖς φαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνεξάντλητα καὶ διὰ τοῦτο τὰ καταδαπανῶσιν ἀσπλάγχχνως ἕως οὗ ἀπομείνωσι μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Καὶ τοῦτο διότι ἀγνοοῦσι πῶς νὰ ὑπολογίσωσι, πῶς νὰ μετρήσωσι καὶ πῶς νὰ ἐξοικονομήσωσι τὰς πρώτας των ἀνάγκας ἀποφεύγοντες τὰ περιττὰ καὶ πρὸς τὸ παρὸν ὅλως ἄχρηστα δι' αὐτοὺς πράγματα. Τοῦντεῦθεν καὶ δὲν βραδύνουσι νὰ κάμωσι τὸ πρῶτον χρέος, ὅπερ ἀκολουθεῖ καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον, καὶ μετ' οὗ πολὺ νὰ ἦνε παραδεδομένοι εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ τυχόντος τοκογλύφου.

Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκοῦσι ταῦτα. Ὁ ἔχων ὀφθαλμοὺς βλέπει, ὅτι ἐνταῦθα δύο τινὰ εἶνε ἀναγκαῖα· πρῶτον ἡ τέχνη τοῦ διὰ μικρῶν μέσων ἐξοικονομεῖν τὰς ἀνάγκας, καὶ δεύτερον ἡ σταθερὰ θέλησις, ὅπως ἀποφύγωμεν πάσας τὰς ἐκ τῶν κακῶν ἡμῶν ἔξεων ἀπορροεούσας δαπάνας καὶ νὰ περιορίζωμεν τὰς μόνον τὸν ἐγωῖσμον ἡμῶν καὶ τὴν πρὸς τὸ κατ' ἐπιφασιν κλίσιν θεραπευούσας ὀρέξεις. Ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἔχομεν πρωτίτως ἀνάγκην καλῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας, σκοπούσης νὰ βελτιώσῃ κυρίως τὴν ἐκθεσμον ταυτην κατὰστασιν τῶν κοινωνικῶν ἡμῶν σχέσεων.

Η ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗ.

(Λήγημα.) (συνέχεια.)

XVIII.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ τετραδίου εἶχε μὲ ταραξὶ κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον, ἡ ἐντύπωσις, ἣν εἶχε μοι ἐμποιήσῃ ἡ ἐπίσκεψις τῆς Σουσάνας, ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἐκοιμήθην καὶ τῇ ἐπαύριον ἠγέρθην λίαν ἑνωρὶς καὶ δι' ἰδιαίτερου ταχυδρόμου ἔστειλα ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Φουστῶφ, ἐν ᾗ τὸν ἐξώρκισον ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μόσχαν, διότι ἡ ἀπουσία τοῦ ἡδύνατο νὰ ἔχῃ τὰς χειρίστας συνεπειάς. Τῷ ἔδιδον ἐπίσης νὰ ἐννοήσῃ ὅτι συνδιελέχθην μετὰ τῆς Σουσάνας καὶ ὅτι αὕτη μοι ἐνεπιστεῦθῃ ἐν τετράδιον. Ἀφ' οὗ ἔστειλα τὴν ἐπιστολὴν ἐπέστρεψα οἶκαδε καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν ἐξῆλθον καὶ ἀδιακόπως ἀνελογιζόμην τί ἡδύνατο ἐκεῖ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ κυρίου Ῥάτς νὰ συμβαίῃ. Ὁ ἴδιος νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ, δὲν ἡδύναμην νὰ τὸ ἀποφασίσω. Παρετήρουν ὅμως ὅτι ἡ θεία μου εὕρισκετο ὑπὸ τὸ κράτος διαρκοῦς ταραχῆς καὶ ἀνὰ πᾶσαν ὥραν κατεκαπνίζετο. Ἡ ἐπίσκεψις μιᾶς ἀγνωστού κυρίας καὶ μάλιστα εἰς τόσῳ προκεχωρηκυῖαν ὥραν δὲν ἔμεινε ἀγνωστος εἰς αὐτήν. Ἡ φαντασία τῆς λοιπὸν ἀμέσως ἔπλασε μίαν χαίνουσαν ἄβυσσον, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς ὁποίας ἐγὼ ἱστάμην ἔτοιμος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ κατακρημνισθῶ. Ἐξακολουθητικῶς ἐστέναζε καὶ παρεπονείτο κατ' ἰδίαν καὶ ἀπήγγελλε χαμηλοφῶνως γαλλικὰ ἀποφθέγματα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀποστηθεῖς ἐκ τινος χειρογράφου βιβλιαρίου, φέροντος τίτλον „Extraits de lectures“. Καὶ τῷ ἑσπέρας ἔκειτο ἐπὶ τῆς τραπέζης μου τὸ ἔργον τοῦ de Gerando καὶ μάλιστα ἀνεωγμένον εἰς τὸ κεφάλαιον „Περὶ τῶν καταστρεπτικῶν συνεπειῶν τῶν παθῶν“. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο κατὰ διαταγὴν φυσικῆς τῆς θείας μου τὸ εἶχε φέρει εἰς τὸ δωμάτιόν μου μία τῶν γεροντοτέρων φίληνάδων τῆς. Αὕτη ἦτο μία πολὺ αἰσθηματικὴ καὶ ῥωμαντικὴ μέλαινα, ἀλλ' ἤδη παραπολὺ ὄριμος παρθένος, τὴν ὁμοίαν ἡμεῖς μεταξὺ μας τὴν ἀπεκαλοῦμεν „Σωσσίτζαν“ καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτῆς ὁμοιότητα πρὸς ἕν ὁμώνυμον κυνάριον.

Ὅλην τὴν ἐπομένην ἡμέραν διήλθον ἐν μεγάλῃ στενοχωρίᾳ, καραδοκῶν μήπως ἔλθῃ ὁ Φουστῶφ, ἡ μήπως στείλῃ ἐπιστολὴν, ἡ μήπως

τέλος λάβω εἰδήσεις παρὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ . . . ἂν καὶ ἀκριβῶς ἐκ τοῦ μέρους τούτου τοιοῦτό τι δὲν ἡδύναμην νὰ περιμένω. Πολλὴ φυσικώτερον δι' ἡδύνατο νὰ προϋποθέσῃ ἡ Σουσάνα, ὅτι ἐγὼ ἤθελον τὴν ἐπισκεφθῇ. Ἄλλ' ἐγὼ δὲν εἶχον τὴν γενναίότητα νὰ τὴν ἐπανιδῶ χωρὶς νὰ ἔχω προηγουμένως συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Φουστῶφ. Ἀνεπόλησα πάλιν εἰς τὴν μνήμην μου ὅλας τὰς ἐκφράσεις, αἷς εἶχον μεταχειρισθῇ ἐν τῇ ἐπιστολῇ . . . καθὼς μοι ἐφαίνετο ὅτι ἦσαν ἀκριετὰ νευρώδεις καὶ αὐστηραὶ . . . Τέλος τὸ ἑσπέρας ἐνεφανίσθη καὶ ὁ Φουστῶφ.

XIX.

Εἰςῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου μὲ τὸ ἰδιόζων εἰς αὐτὸν ταχὺ ἐκεῖνο, ἀλλ' ὄχι ἐσπευσμένον βήμα. Τὸ πρόσωπόν του ἐδείκνυε μεγάλην ὀχρότητα καὶ ἔχην καμάτου ἐκ τοῦ ταξειδίου, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀναποφασίστου, τῆς περιεργείας, τῆς δυσανεκείας . . . αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν συνήθη τῶν πραγμάτων πορείαν ἦσαν εἰς αὐτὸν ὅλως ξένα. Ὁρμησα πρὸς αὐτόν, τὸν ἠσπάσθην, τῷ ἠὺχαρίστησα ἐκ καρδίας ὅτι συνεπεία τῆς ἐπιστολῆς μου ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ, τῷ ἀφηγγήθην δι' ὀλίγων λέξεων τὴν συνδιάλεξίν μου μετὰ τῆς Σουσάνας καὶ τῷ ἐνεχείρισα τὸ τετράδιόν της.

Ἐπροχώρησε πρὸς τὸ παρόθυρον, πρὸς τὸ ἴδιον παράθυρον παρὰ τὸ ὁποῖον εἶχε καθῆσθαι πρὸ δύο ἡμερῶν ἡ Σουσάνα καὶ ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ χωρὶς οὐδὲ μίαν λέξιν ν' ἀποτείνῃ πρὸς ἐμέ. Ἀπεσῶρην ἀμέσως εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν τοῦ δωματίου καὶ ἐδοκίμασα ν' ἀναγνώσω βιβλίον τι. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι καθ' ὅλον τὸν καιρὸν ἔβλεπον ἄνωθεν τῆς ἄκρας τοῦ βιβλίου τὸν ἀναγινώσκοντα Φουστῶφ.

Κατ' ἀρχὰς ἀνεγίνωσκεν ἀκριετὰ ἡσυχῶς. Ἦρκετο μόνον νὰ τρέβῃ καὶ νὰ περιστρέφῃ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὴν ἄκραν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ μύστακος. Εἶτα ὅμως κατεβίβασε τὴν χεῖρα, ἔκλινε πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ δὲν ἐκινεῖτο πλέον. Οἱ ὀφθαλμοὶ του διέτρεχον ἀστραπηδὸν τὰς γραμμάς· τὸ στόμα του εἶχεν ἀνοικθῇ ὀλίγον. Ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε μέχρι τέλους τὸ τετράδιον, τὸ ἔστρεψεν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, τὸ παρετήρησε πανταχόθεν,

συνωφρυνώδη, ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ ἀναγνώσκῃ καὶ τὸ διέτρεξεν ἐκ δευτέρου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Τότε ἠνωρθώθη, ἔθηκε τὸ τεῦχος εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ προέβη πρὸς τὴν θύραν, ἐστράφη ὅμως πάλιν ὀπίσω καὶ ἔμεινεν ἱστάμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου.

— Λοιπὸν τί προτίθεσαι νὰ κάμῃς; ἤρχισα χωρὶς νὰ περιμένω τί ἤθελεν αὐτὸς εἰπεῖν.

— Τὴν ἡδίκησα, εἶπεν ὁ Φουστῶφ ὑποκώφως. Ἐφάρθην ἀνοήτως . . . ἀσυγγνώστως, δογιωτικῶς. Ἐπίστευσα εἰς αὐτὸν . . . τὸν Βίκτωρα.

— Πῶς! ἀνέκραξα. Εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον Βίκτωρα, τὸν ὁποῖον σὺ τόσον περιφρονεῖς; Καὶ τί ἠμπόρεσεν αὐτὸς νὰ σοὶ εἴπῃ;

Ὁ Φουστῶφ ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας καὶ ὑπεχώρησεν ὀλίγον. Τὸ ἔβλεπον ὅτι ἡσύχυνετο.

— Ἐνθυμεῖσαι, εἶπε μετὰ τινος στενοχωρίας, ὅτι αὐτὸς ὁ Βίκτωρ . . . ἀνέφερε περὶ μιᾶς συντάξεως. Ἡ ἀπαυσία αὐτῇ λέξις μοὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ κεφάλι. Ἐξ αὐτῆς προήλθον ὅλα ταῦτα. Τῷ ἐζήτησα ἐξηγήσεις . . . καὶ τότε αὐτὸς μοὶ εἶπε . . .

— Λοιπὸν; . . .

— Μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ γέρον ἐκεῖνος . . . πῶς ὀνομάζεται τέλος; . . . ἐκεῖνος ὁ Κολτόβσκις ἔδωκεν εἰς τὴν Σουσσάναν αὐτὴν τὴν σύνταξιν, διότι . . . διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον . . . νὰ . . . τέλος ὡς ἀμοιβήν.

Συνέκρουσα τὰς χεῖρας.

— Καὶ αὐτὸ τὸ ἐπίστευσε! ἀνεφώνησα.

Ὁ Φουστῶφ ἐκρέμασε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους.

— Ναί, τὸ ἐπίστευσα . . . Δηγήθητι προσέτι ὅτι αὐτὴ καὶ μετὰ τὸν νέον . . . Ἐνὶ λόγῳ ἡ συμπεριφορὰ μου εἶνε ἀδικαιολόγητος!

— Καὶ ἀνεχώρησες διὰ νὰ διακόψῃς πᾶσαν σχέσιν;

— Μάλιστα! αὐτὸ εἶνε τὸ καλλίτερον μέσον . . . εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Ἐφάρθην ἀνοήτως . . . ἡλιθίως, γελοίως, προσέθηκε.

Ἐσιωπήσαμεν ἀμφοτέρω. Καὶ οἱ δύο ἡσθάνομεθα ὅτι ἔτερος ἐξ ἡμῶν ἐντρέπετο. Δι' ἐμὲ ὅμως τὸ πρᾶγμα ἦτο κάπως ευκολώτερον· δὲν ἐντρέπομην τουλάχιστον διὰ τὸν ἑαυτὸν μου.

XX.

— Θὰ ἔσπανον τώρα τὰ κόκκαλα αὐτοῦ τοῦ Βίκτωρος, εἶπεν ὁ Φουστῶφ τρίζων τοὺς ὀδόντας του, ἂν δὲν ἦμην ἠναγκασμένος νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι ἔνοχος. Τώρα ἐννοῶ πρὸς τίνα σκοπὸν ἐνηργήθη ὅλη αὐτὴ ἡ κακοήθεια διὰ τοῦ γάμου τῆς Σουσσάνας θὰ ἔχανον τὴν σύνταξιν των . . . οἱ πρόστυχοι πάλῃ ἀνθρώποι!

Τὸν ἔλαβον ἀπὸ τῆς χειρὸς.

— Ἀλέξανδρε, τὸν ἠρώτησα· ἐπῆγες νὰ τὴν ἴδῃς;

— Ὅχι, διότι ἅμα ἐφθασα ἀμέσως ἦλθον πρὸς σέ. Αὐριον θὰ ὑπάγω ἐκεῖ . . . αὐριον τὸ πρῶτ'. Αὐτὸ θὰ μοῦ τὸ πληρώσουν πολλὸ ἀκριβᾶ.

— Καὶ σὺ . . . βέβαια τὴν ἀγαπᾷς, Ἀλέξανδρε;

Ἡ ἐρώτησίς μου αὐτὴ ἐφάνη ὅτι προσέβαλε τὸν Φουστῶφ.

— Ἐννοεῖται καὶ τὴν ἀγαπᾷ. Τὴν ἔχω μέσα ἑστὴν καρδίᾳ μου.

— Εἶνε λαμπρὸ, χαριτωμένο κορίτσι . . .

Ὁ Φουστῶφ ἐκρούσεν ἀνπονομένως τὸν πόδα.

— Αἱ δὲ . . . καὶ τί λοιπὸν μὲ θεωρεῖς; Ἡμῖν ἐτοιμος νὰ τὴν συζευχῶ καὶ εἶμαι καὶ τώρα ἀκόμη. Ἐσκέφθην ἤδη περὶ τοῦ πράγματος ὀρίμως, ἂν καὶ αὐτὴ εἶνε μεγαλειτέρα μου κατὰ τὴν ἡλικίαν.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν μοὶ ἐφάνη ὡς ἂν μία ὥρᾳ γυναικεία μορφὴ στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς νὰ ἐκάθητο ἔμπροσθεν τοῦ παρὰθύρου. Τὰ κηρία εἶχον κατὰ μέτρον καὶ σκότος ἐπεκράτει εἰς τὸ δωματίον. Ἐφρικίασα καὶ προσήλωσα τὰ βλέμματά μου πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ φυσικῶς τίποτε δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸ παράθυρον, ἀλλὰ παράδοξόν τι αἰσθημα, κρᾶμα τι φρίκης, μελαγχολίας καὶ θλίψεως εἶχε με καταλάβει.

— Ἀλέξανδρε! εἶπον ἐν στιγμιαίᾳ ἐξάσει· σὲ παρακαλῶ, σὲ ἐξορκίζω νὰ τρέξῃς ἀμέσως εἰς τοῦ Ῥάτς, νὰ μὴ τὸ ἀναβάλῃς μέχρι τῆς αὐριον! Μία ἐσωτερικὴ φωνὴ μοὶ λέγει, ὅτι εἶνε ἀνάγκη ἀπαραίτητος σήμερον νὰ ἴδῃς τὴν Σουσσάναν!

Ὁ Φουστῶφ ἐκίνησε τοὺς ὄμους.

— Ἐλα τώρα καὶ σὺ τί ἔχεις; Ἡ ὥρα πλέον εἶνε ἐνδεκα καὶ εἰς τοῦ Ῥάτς ὅλοι θὰ κοιμῶνται.

— Δὲν πειράζει . . . πρὸς Θεοῦ, πῆγαινε! Ἐχω μίαν προαίτησιν . . . σὲ παρακαλῶ, ἀκούσέ με! Πῆγαινε ἀμέσως, πάρε μίαν ἄμαξαν . . .

— Τρελλὸς εἶσαι! ἀπήντησεν ἀπαθῶς ὁ Φουστῶφ. Διὰ τί νὰ ὑπάγω τώρα; Αὐριον τὸ πρῶτ' θὰ ἦμαι ἐκεῖ καὶ ὅλα τὰ πράγματα ἐξηγουῦνται.

— Συλλογίσου ἔμω, Ἀλέξανδρε, ὅτι ἀνέφερε τὸν θάνατον . . . ἔλεγεν ὅτι δὲν θὰ τὴν ἐπανεύρῃς μετὰ τῶν ζώντων . . . Καὶ ἂν ἔβλεπες τὸ πρόσωπόν της! Σκέψθητι, λάβε ὑπ' ἔψιν πᾶν ὅτι τὴν ἱνάγκασεν, ὥστε ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἐπισκεφθῇ ἐμέ . . .

— Αὐτὴ εἶνε ἐκκεντρικὸν πλάσμα, εἶπεν ὁ Φουστῶφ ἐπανακτιῶν κατὰ τὰ φαινόμενα πᾶσάν του τὴν ἀταραξίαν. Ὅλαι αἱ νεάνιδες ἔτσι εἶνε . . . ἂν δὲν ὑπερενίκησαν ἀκόμη τὰ πρῶτα κρούσματα. Σὲ διαβεβαίω ὅτι αὐριον ὅλα θὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν τάξιν. Ἐως τότε ὑγίαινε. Εἶμαι κουρασμένος καὶ σὺ ὁ ἴδιος νυστάζεις.

Ἐλαβε τὸν πλὸν του καὶ ἐγκατέλειπε τὸ δωματίόν μου.

— Μοὶ ὑπόσχεσαι ὅμως ὅτι ἀμέσως θὰ ἔλθῃς ἐδῶ καὶ θὰ μοὶ διηγῇς τὰ πάντα; ἐφώνησα κατόπιν του.

— Σοὶ τὸ ὑπόσχομαι . . . Καλὴν νύκτα!

Ἐπεσα εἰς τὴν κλίνην, ἀλλ' ἡ καρδίᾳ μου ἦτο πλήρης ταραχῆς καὶ ὀργῆς κατὰ τοῦ φίλου μου. Μόλις μετὰ πολλὴν ὥραν με κατέλαβεν ὁ ὕπνος καὶ εἰς τὸ ὄνειρόν μου εἶδον ὅτι μετὰ τῆς Σουσσάνας περιεπλανώμενη ἐντὸς ὑπογείων καὶ ὑγρῶν παρόδων καὶ κατηρχόμην μετ' αὐτῆς στενὰ καὶ καταφερεῖς κλίμακας, καὶ ὀλονὲν βαθυτέρον καταβαίνομεν, ἂν καὶ ἠθέλομεν νὰ φθάσωμεν πάλιν πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸν ἀέρα καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἠκούομεν τινα κατόπιν μας, προσκαλοῦντα ἡμᾶς μετὰ μονοτονίου καὶ παραπονετικῆς φωνῆς.

XXI.

Μία χεὶρ μὲ συνέλαβεν ἀπὸ τοῦ ὄμου καὶ μ' ἔσεισεν ἐπανειλημμένως. Ἦνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς νυκτερινῆς μου λυχνίας εἶδον, ὅτι ἔμπροσθέν μου ἴστατο ὁ Φουστῶφ. Ἐφρικίασα. Ὁ φίλος μου ἐκλονίζετο. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο κίτρινον, σχεδὸν εἶχε τὸ χρῶμα τῆς ξανθῆς κόμης του. Τὰ χεῖλη του ἐκρέμαντο πρὸς τὰ κάτω καὶ οἱ τεθολωμένοι ὀφθαλμοὶ του ἔβλεπον ἀπλανῶς εἰς τὸ κενόν. Ποῦ εἶχε μείνει τὴν αἰωνίως εὐπροσέγγιστον καὶ φιλόφρον βλέμμα των; Εἶχον ἓνα ἐξάδελφον ὅστις ἐξ ἐπιληψίας εἶχε καταντήσῃ ἡλιθίος . . . τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ Φουστῶφ ὡμοιάζει πρὸς τὸν ἐξάδελφόν μου ἐκεῖνον.

Ἦνωρθώθη.

— Τί συνέβη; Θεέ μου, τί ἔχεις;

Δὲν μοὶ ἀπήντησε.

— Μὰ τί ἔγινε λοιπὸν, Φουστῶφ; Ὁμίλησον ἐπὶ τέλους! Ἡ Σουσσάνα; . . .

Ὁ Φουστῶφ ἐφρικίασε.

— Αὐτὴ . . . ἤρχισε μὲ βραχνὴν φωνὴν καὶ ἐσιώπησε πάλιν.

— Αὐτὴ τί ἔχει; Τὴν εἶδες;

Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶχον ἀτενῶς προσηλωθῇ ἐπ' ἐμοῦ.

— Αὐτὴ δὲν ὑπάρχει πλέον.

— Πῶς δὲν ὑπάρχει πλέον . . . ;

— Δὲν ὑπάρχει πλέον. Εἶνε νεκρά!

Οἱ ὀφθαλμοὶ του πάλιν προσέβλεπον ἀπλανῶς εἰς τὸ κενόν.

— Ναὶ νεκρά! Τὸ μεσονύκτιον ἀπέθανε.

— Τὸ μεσονύκτιον! Καὶ τώρα εἶνε; . . .

— Τώρα εἶνε ἡ ὀγδόη τῆς πρωῒας. Μὲ εἰδοποίησαν. Αὐριον μέλλει νὰ κηδεύῃ.

Ἦρπασα βιαίως τὴν χεῖρά του.

— Μήπως παραλαλής, Ἀλέξανδρε; Ἐχεις τὰ λογικά σου;

— Ἐντελῶς μάλιστα, ἀπεκρίθη. Ἄμα τὸ ἔμαθα, ἦλθον ἀμέσως ἐδῶ.

Ἡ καρδίᾳ μου ἤμασσε καὶ ἐκ τῆς ὀδύνῃς τὸ στήθος μου συνεσφίγγετο μέχρι ἀσφυξίας, ὅπως τοῦτο συνήθως συμβαίνει δόσκις πειθώμεθα, ὅτι ἐτελέσθη δυστύχημα τι χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ τὸ ἀποτρέψωμεν.

— Θεέ μου, θεέ μου! Νεκρά! Νεκρά! ἐπανελάμβανον. Πῶς εἶνε δυνατόν! Καὶ ἔτσι αἰφνιδίως! Ἡ μήπως ἄρα γε ἠτοκτόνησες;

— Δὲν τὸ ἔξευρω, δὲν τὸ ἔξευρω, ἐπανελάβε καὶ ὁ Φουστῶφ. Τίποτε δὲν ἔξευρω. Μοὶ εἶπον μόνον ὅτι περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀπέβιωσε.

Καὶ αὐριον θὰ γίνῃ ἡ κηδεῖα.

— Περὶ τὸ μεσονύκτιον! διενόηθην. Χθὲς λοιπὸν τὸ ἐσπέρας ἔζη ἀκόμη, ὅτε μοὶ ἐφάνη εἰς τὸ παράθυρον, ὅτε τὸν ἐξώρριζον νὰ τρέξῃ εἰς τὴν οἰκίαν της . . .

— Χθὲς τὸ ἐσπέρας ἔζη ἀκόμη, ὅτε ἔπρεπε νὰ ὑπάγω πρὸς τὸν κύριον Δαμιανὸν Ῥάτς, εἶπεν ὁ Φουστῶφ ὡς ἂν ἐμάντευσε τὰς ἰδέας μου.

— Πόσον τὴν παρενόησεν, ἐξηκολοῦνθα ἐγὼ σκεπτόμενος κατ' ἰδίαν. Πόσον τὴν παρενόησαμεν καὶ οἱ δύο ἡμεῖς! Τὴν ἐδεύρει ὡς ἐν ἐκκεντρικὸν πλάσμα . . . ἔλεγεν ὅτι ὅλαι αἱ νεάνιδες ἔτσι εἶνε . . . Καὶ τὴν ἰδίαν ἴσως στιγμὴν τὰ χεῖλη της . . . Εἶνέ ποτε δυνατόν ν' ἀγαπᾷ τις κανένα καὶ τόσον νὰ μὴ τὸν γνωρίζῃ;

Ἀκίνητος ἴστατο ὁ Φουστῶφ πρὸ τῆς κλίνης μου μὲ κρεμαμμένους βραχίονας καὶ ὡς εἰς θάνατον καταθεδικασμένους.

XXII.

Ταχέως ἐνεδύθη.

— Τί σκέπτεσαι, Ἀλέξανδρε, νὰ πράξῃς; τὸν ἠρώτησα.



Ο ΚΟΡΕΥΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ.

Εἰκὼν τοῦ Ἑλλήνος καλλιτέχου Ν. Γύζη.

Μὲ ἤτένισε μὲ ἀμφιβάλλοντα βλέμματα ὡς νὰ ἔπαυε διὰ τὴν βίωσι ἀκαίρως ἐρωτησὶν μου. Καὶ πραγματικῶς τί ἡδυνάτω τις πλέον νὰ πράξῃ;

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως ὀφείλεις νὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ, ἤρχισα λέγων. Πρέπει ὡς ἐπὶ πρῶτον νὰ μάθῃς πῶς τοῦτο συνέβη. Ἰσως διεπράχθη καὶ κἀνὲν κακούργημα. Ὁφείλομεν παρὰ τοιούτων ἀνθρώπων τὰ πάντα νὰ περιμένωμεν. . . . Ὅλη ἡ ὑπόθεσις πρέπει νὰ φανερωθῇ. Ἀναλογισθῆτι τί ἐμπεριέχει τὸ τετράδιόν τῆς: ἐν ἧ περιπτώσει ὑπὸ ἀνδρεῦδ' ἀποκρίνεται ἡ σύνταξις, ἐν ᾧ ἂν ἀποθάνῃ μεταβαίνει εἰς τὸν κύριον Ῥάτς. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρῶγμα σὺ ὀφείλεις νὰ τῇ ἀποδώσῃς τὰς τελευταίας τιμὰς, ὀφείλεις ἐπὶ τέλους νὰ τὴν ἀποχαιρετήσῃς!

Καὶ ὡς καλόγνωμος πατήρ, ὡς μεγαλύτερος ἀδελφὸς ἤρχισα νὰ συμβουλεύω τὸν Φουστῶφ. Ἐν μέσῳ βίης τῆς φρίκης, τῆς θλίψεως καὶ τῆς παραγῆς ἀφυπνίσθη αἴφνης ἐν ἐμοὶ αὐτόματόν τι αἰσθημα ὑπεροχῆς, ὑπὲρ τὸν Φουστῶφ — εἴτε διότι τὸν ἔβλεπον ἔμπροσθέν μου καταβεβλημένον, τεταπεινωμένον καὶ ἐκμηδενισμένον ἀπὸ τὴν συναισθησίν τῆς ἰδίας του ἐνοχῆς, εἴτε διότι ὁ ἀνθρώπος, ἂν τύχῃ ἅπασι καὶ προσβληθῇ ὑπὸ τινος δυστυχίματος, χάνει τὴν ὑπόληψίν του παρὰ τοῖς ὁμοίοις του, οἱ ἑποῖται κατόπιν πάντοτε πρόχειρον ἔχουσι τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν: „Ἐῖσαι ἐπὶ τέλους ἔλεεινός ἀνθρώπος, ἀφ' οὗ δὲν εἶχες τὴν δύναμιν ν' ἀποφύγῃς τοιοῦτό τι!“ — ἐν συντόμῳ ὁ Φουστῶφ μοὶ ἐφάνετο σχεδὸν ὡς παιδίον καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡθελον ἐγκάρδιον πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν, ἀφ' ἐτέρου δ' ἐνόμιζον ὅτι ἀπαραίτητος εἶνε ἡ αὐστηρότης. Διὰ τοῦτο τῷ προσέφερα μὲν τὴν χεῖρά μου, ἀλλ' ἔπειτα αὐτὴν ὡς ἐκ περιωπῆς πρὸς αὐτόν. Φεῦ, μόνον ἡ συμπάσχουσα τῆς γυναικὸς καρδίᾳ εἶνε ἱκανὴ νὰ συλλυπηθῇ τὸν πάσχοντα πλησίον τῆς, χωρὶς συγχρόνως νὰ βίπτῃ πρὸς αὐτὸν λοξὰ βλέμματα!

Ἀλλ' ὁ Φουστῶφ ἐξηκολούθει νὰ μὲ ἀτενίζῃ διὰ τῶν ἀπεσβεσμένων καὶ ἡλλωμένων ὀφθαλμῶν του — ἡ ἐξουσία μου ἐπ' αὐτὸν δὲν εἶχε προφανῶς ἐξασηκίσει ἐπιπορρὴν τινα — καὶ εἰς τὴν ἐπανειλημμένην ἐρώτησίν μου: „Θὰ ὑπάγῃς λοιπὸν ἐκεῖ;“ ἀπήντα στερεοτύπως: „Ὀχι, δὲν πηγαίνω!“

— Πῶς εἶνε τοῦτο δυνατόν, σὲ παρακαλῶ! Δὲν θέλεις λοιπὸν νὰ τὸ μάθῃς ὁ ἴδιος; Δὲν θέλεις νὰ πληροφορηθῇς πῶς συνέβη; Ἰσως ἀφῆκε καμμίαν ἐπιστολὴν. . . . ἔγγραφόν τι. . . σὲ παρακαλῶ!

Ὁ Φουστῶφ ἔσισε τὴν κεφαλὴν.

— Δὲν ἤμπορῶ νὰ ὑπάγω, εἶπε μετὰ κόπου. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἦλθον ἐδῶ διὰ νὰ σὲ παρακαλέσω. . . . ἀντ' ἐμοῦ, . . . Ἀλλὰ δὲν ἤμπορῶ. . . . δὲν ἤμπορῶ. . . .

Ἐκάθησε παρὰ τὴν τράπεζαν· ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν καὶ ἤρχισε πικρῶς νὰ κλαίῃ.

— Ἀχ, ἄχ! ἐδῆρνε! ἄχ δυστυχῆς. . . . καὶ μὲν Σουσσάνα. . . . Πόσον σ' ἀγ. . . πόσον σ' ἀγαποῦσα. . . ἄχ, ἄχ!

Ἰστάμην πλησίον του καὶ ἐν τούτοις ὀφείλω νὰ εἶπω, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀμφιβολίας εἰλικρινεῖς αὐτοὶ λυγμοὶ οὐτὴ τὴν παραμικροτέραν συμπάθειάν μου εἶχον κινήσει. Ἡπόρουν μόνον πῶς ὁ Φουστῶφ ἡδυνάτω νὰ κλαίῃ τοιοῦτοτρόπως, καὶ μοὶ ἐφάνετο, ὡς νὰ τώρα νὰ ἡνόουν πόσον μηδαμινός, πόσον μικρόνους ἦτο, καὶ πόσον ἐγὼ εἰς τὴν θέσιν του βίως διόλου διαφόρος ἦδελον φερθῇ. Ἄν ὁ Φουστῶφ ἔμενεν ἥρεμος, ἴσως ἦδελον τὸν βδελυθῇ, ἴσως ἦδελαι μοὶ φανῇ ἀπεχθής, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχανεν ὅμως ἀπὸ τὴν ἐκτίμησίν μου τίποτε. . . . θὰ ἔτῃρει τὸ γόητρόν του, θὰ ἦτο δὲν Ζουάν καὶ θὰ ἔμενε πάλιν δὸν Ζουάν!

Ποῦ ἀργὰ εἰς τὸν βίον — καὶ μόλις μετὰ πολλὰς δοκιμασίας — μανθάνει ὁ ἀνθρώπος νὰ συμπάσχῃ μετὰ τοῦ πραγματικῶς δυστυχίσαντος ἢ πάσχοντος ἀδελφοῦ του καὶ νὰ τείνῃ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον ἐπιούρου χεῖρα. . . . μὲ ταπεινοφροσύνην δηλαδὴ καὶ μὲ καθαρὰν συναισθησίν τοῦ φυσικοῦ, τοῦ ἀναποφύκτου σχεδὸν τῆς ἐνοχῆς καὶ χωρὶς ἐν τῷ κρυπτῷ νὰ ἀγάλλεται διὰ τὴν ἰδικὴν του ἀρετὴν καὶ δύναμιν.

XXIII.

Μετὰ θάρρους καὶ μεγάλου ζήλου παρεκίνησα τὸν Φουστῶφ νὰ ὑπάγῃ ἐπὶ τέλους εἰς τοῦ Ῥάτς. Ὅταν ὅμως περὶ τὴν δωδεκάτην ὥραν ὁ ἴδιος ἐβάδιζον πρὸς τὸ ἴδιον μέρος (ὁ Φουστῶφ κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελε νὰ πεισθῇ νὰ μὲ συνοδεύσῃ, ἀλλὰ μὲ παρεκάλει μόνον νὰ τῷ διηγηθῶ ὅλα καταλεπτόως), ὅταν εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ ἐφάνη πρὸ τῶν ὀμμάτων μου ἡ οἰκία καὶ εἰς ἐν τῶν δωματίων παρετήρησα τὴν ἀμυδρὰν λάμψιν νεκρικῆς λαμπάδος, κατελήφθη τὸτε διὰ μιᾶς ὑπὸ μεγάλῃς στενοχωρίας καὶ ἐπόδου νὰ ἐπιστρέψω ὀπίσω. . . . Ἀλλ' ὑπερενίκησα τὸν ἑαυτόν μου καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν προθάλαμον. Ἦτο πλήρης καπνοῦ θυμιάματος καὶ ὁσμῆς κηρίων. Εἰς τινὰ γωνίαν ἵστατο τὸ ἐρυθροβαφὲς καὶ δι' ἀργυροχρῶαν κροσσῶν ἐστολισμένον στέγασμα τοῦ φερέτρου. Ἐκ τινος δὲ τῶν παρακειμένων δωματίων, τοῦ ἐστιατορίου, ἠκούετο ὁ μονότονος

μινυρισμὸς τοῦ νεωκόρου, ὅμοιος πρὸς βόμβον περιπταμένης μελίσσης. Εἰς τὴν θύραν δὲ ἐφάνη τὸ νυσταλέον πρόσωπον τῆς ὑπηρετρίας.

— Ἐρχεσθε βέβαια διὰ νὰ τὴν ἀποχαιρετήσῃτε; ἐμυρμούρισε χαμηλοφώνως, δεικνύσά μοι τὴν θύραν τοῦ ἐστιατορίου.

Εἰσῆλθον. Τὸ φέρετρον ἔκειτο ἐστραμμένον πρὸς τὴν θύραν. Ἡ μέλαινα κόμη τῆς Σουσσάνας συγκρατούμενη ὑπὸ λευκῆς ταινίας καὶ ἐξαπλουμένη ἐπὶ τῶν προεκβαλλόντων θυσάνων τοῦ προσκεφαλαίου, ἐφάνη κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἐπροχώρησα πλαγίως, ἔκαμα τὸν σταυρόν μου, ὑπεκλίθην ἐδραφιαῶς καὶ ἤγειρα τὰ βλέμματα. . . . Θεέ μου! Ὅποιον θέαμα λυπηρόν!

Ἡ ταλαίπωρος! Καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος ἀκόμη δὲν εἶχε δεῖξει πρὸς αὐτὴν συμπάθειαν τινα. Περὶ χάριτος οὐτε κἀν νὰ ἀναφέρω θέλω τι, ἀλλ' ἀκόμη δὲν τῇ εἶχε δώσει ἐκείνην τοῦλάχιστον τὴν ἔκφρασιν τῆς εἰρήνης, τῆς συγκινητικῆς ἐκείνης καὶ διαλλακτικῆς γαλήνης, τὴν ὁποίαν τόσον συχνὰ παρατηροῦμεν εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν θανόντων. Τῆς Σουσσάνας τὸ μικρόν, μελαγχροὺν καὶ σχεδὸν ὑπόμειλαν πρόσωπον μ' ἐνεδύμιζε τὰς παναρχαίας εἰκόνας τῶν ἁγίων — καὶ ποίαν ἔκφρασιν εἶχεν ἡ μορφὴ αὕτη; Ἐκφράσιν ὡς νὰ εἶχε δειλίσῃ νὰ ἐκπέμψῃ ἀπελπιστικὴν κραυγὴν, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανε χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐκβάλῃ τῶν χειρῶν τῆς τὴν σπαρακτικὴν ταύτην φωνήν. Καὶ αὐτὰ ἔτι αἱ μεταξὺ τῶν ὀφρῶν τῆς πυχῆς δὲν εἶχον ἀφαιρεθῇ καὶ εἰς τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου οἱ δάκτυλοι τῆς εἶχον συγκυρτωθῇ. Ἀκουσίως ἀπέστρεψα τὰ βλέμματά μου, ἀλλὰ μετὰ τινος στιγμῆς ἐβίβασα τὸν ἑαυτόν μου νὰ τὴν παρατηρήσω πάλιν, ἐπὶ μακρὸν καὶ προσεκτικῶς νὰ τὴν ἀτενίσω. Οἷκτος ἐπλήρωσε τὴν καρδίαν μου. Ἀλλ' ὄχι μόνον οἷκτος. „Αὕτῃ ἡ κόρη ἀπέθανε βίαιον θάνατον, εἶπον κατ' ἰδίαν μετὰ πεποιθήσεως“ αὐτὸ δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν.“

Ἐν ᾧ ἱστάμην τοιοῦτοτρόπως καὶ παρετήρουν τὴν νεκρὰν ἡ νεωκόρος, ὅστις κατὰ τὴν εἰσοδὸν μου εἶχεν ἔγειρει ὀλίγον τὴν φωνήν καὶ εἶχε προσφέρει φθόγγους τινὰς εὐκρινῶς, μετέπεσε πάλιν εἰς τὸν πόστρον βόμβον τοῦ ἀναμινγνῶν πολλοῦ καὶ διαφόρου μεγέθους χασημιάτα. Ἰπεκλίθην δευτέραν φορὰν ἐδραφιαῶς καὶ μετέβην εἰς τὸν προθάλαμον. Ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ μὲ ἀνέμενεν ἤδη ὁ κύριος Ῥάτς ἐνδεδυμένος τὸν ποικιλόχρονον βουχαρικὸν κοιτονίτην του. Μοὶ ἔκαμε νεῦμα διὰ τῆς χειρὸς νὰ τὸν πλησιάσω καὶ μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ γραφεῖν του — ὀλίγον ἔλειψε νὰ εἶπω — εἰς τὴν ληστρικὴν φωλεάν του. Διότι τὸ σκοτεινὸν καὶ στενὸν τοῦτο γραφεῖον, τὸ ὅποσον ἦτο πλήρες ὀξείας ὁσμῆς καπνοῦ, παραινέει τὸ πνεῦμα ἀκουσίως νὰ τὸ παραβάλῃ πρὸς φωλεὰν ληστῶν ἢ σαρκοφάγων ζώων.

XXIV.

— Διάσχισις τῆς καρδίας! Διάρρηξις αὐτῶν τῶν περικαλυμμάτων, αὐτῶν τῶν μικρῶν ὕμνων, αὐτῶν τῶν μεμβρανῶν. . . . ἔξυρετε, αὐτῶν τῶν μεμβρανῶν. . . . ἤρχισα λέγων ὁ κύριος Ῥάτς ὅσα ὡς ἐκλείσθη ἡ θύρα. Τί δυστύχημα! Χθὲς τὸ ἐσπέρας ἀκόμη τίποτε δὲν εἶχε. Ἐξάφνα ὅμως. . . . ῥῥῥῥῥῥ! Ἐσεχίσθηκα! καὶ ὅλα ἔστη ἐτελείωσαν. Τώρα ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ „Σήμερον ἔαν ἄνθος δροσερός, αὐριο ἔξαφνα νεκρός!“ Βέβαια αὐτὸ ἔπρεπε καὶ νὰ τὸ περιμένῃ κἀνένας· καὶ ἐγὼ τὸ ἐπερίμενα πάντοτε. Ὅταν ἤμεθα ἀκόμη εἰς τὸ Ταμπῶφ ὁ ἱατρὸς Γαλιμβόφσκη, Βικέντιος Καζιμῆρος Γαλιμβόφσκη. . . . θὰ ἔχετε βέβαια ἀκούσει περὶ αὐτοῦ· διαπρεπὲς νοσολόγος, προσωπικότης, σοφία πρώτης τάξεως. . .

— Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀκούω σήμερον πρώτην φορὰν, παρετήρησα.

— Ἔστο, ἀδιάφορον. Αὐτὸς λοιπὸν, ἐξηκολούθησεν ὁ κύριος Ῥάτς κατ' ἀρχὰς χαμηλοφώνως, ἔπειτα ὅμως ὑψόνων ὁλόνεν τὴν φωνήν του καὶ πρὸς ἐκπληξίν μου μὲ καθαρῶς γερμανικὴν προφορὰν· αὐτὸς λοιπὸν πάντοτε μοὶ ἔλεγε: Προσέξατε κύριε Δαμιανέ Ῥάτς! Προσέξατε ἀγαπητέ μου φίλε! Ἡ θετὴ σας κόρη ἔχει ὀργανικὸν τι νόσημα τῆς καρδίας. . . . μίαν καρδιακὴν ὑπερτροφίαν! Καὶ ἀπὸ τὸ παραμικρὸν σφάλμα ἔμπορεῖ νὰ συμβῇ δυστύχημα! Πρὸ πάντων πρέπει ν' ἀποφεύγονται μεγάλοι ἐρεθισμοὶ. . . . πρέπει νὰ γίνῃ μία ἐνέργεια ἔσδον νοῦ. . . . Ἀλλὰ σὰς παρακαλῶ, εἴνε ποτε δυνατόν ἔσέ νέα κορίτσια. . . . ἔσδον νοῦ νὰ γίνῃ ἐνέργεια! Χ. . . . χ. . . . χά!

Ὀλίγον ἔλειψε κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν ὁ κύριος Ῥάτς νὰ ἐκτραγῇ εἰς θυροβώδην γέλωτα, ἀλλ' ἐπρόφρασεν ἐγκαίρως νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ μεταβάλῃ τὸν ἀρεῖαμενον γέλωτα εἰς βῆχα.

Καὶ αὐτὰ τὰ ἔλεγεν ὁ κύριος Ῥάτς! Μεθ' ὅλα ὅσα ἐγὼ περὶ αὐτοῦ ἤκουσα! Ἐν τούτοις τὸ ἐδεώρησα καθήκόν μου νὰ τὸν ἐρωτήσω, ἂν προσεκλήθῃ ἱατρὸς.

— Ἐννοεῖται, ἀπήντησε θυροβώδως· ἔχω — δύο ἔχω προσκαλέσει ἀλλὰ τὰ πάντα πλέον ἦσαν „τελειωμένα“. Καὶ φαντασθῆτε· ἐνόμιζε κἀνείς ὅτι καὶ οἱ δύο τὰ εἶπαν προηγουμένως. „Καρδιακὴ διάρρηξις!“ εἶπεν ὁ πρῶτος. „Διάρρηξις τῆς καρδίας!“ ὁ δεῦτερος. Μετεχειρίσθησαν τὴν

ιδίαν λέξιν. Ἐπρότειναν νὰ κάμουν νεκροψίαν· σεῖς ὁμῶς ἐννοεῖτε . . . ἐγὼ αὐτὸ δὲν ἔμπορῶσα νὰ τὸ ἐπιτρέψω.

— Καὶ αὐρίον γίνεται ἡ κηδεὶα; ἡρώτησα.

— Μάλιστα αὐρίον· αὐρίον θάπτομεν τὸ νεκρόμιορο περιστερὰ μᾶς! Ἄμα κτυπήσῃ ἔνδεκα ἡ ὥρα, τὸ λείψανό της θὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὸ σπῆτι . . . ἀπ' ἐδῶ θὰ τὸ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Πετενοπόδαρου . . . τὴν ἔξυρετε; Τί ἄλλοιῶτικα εἶνε αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν ῥωσικῶν σας ἐκκλησιῶν! Θὰ μᾶς τιμήσῃτε βέβαια διὰ τῆς παρουσίας σας; Δὲν εἴμεθα μὲν ἀκόμη παλαιοὶ γνώριμοι, ἀλλὰ . . . τολμῶ νὰ εἴπω . . . ὁ ἀξίεραστός ὑμῶν χαρακτήρ, τὰ ἔξοχα ὑμῶν αἰσθητά —

Ἐσπευσα νὰ νεύσω διὰ τῆς κεφαλῆς εἰς σημεῖον ὅτι ἤμην τῆς αὐτῆς ιδέας.

— Ἔτσι εἶνε! εἶπε μετὰ στόνου ὁ κύριος Ῥάτς· αὐτὸ μοιάζει, καὶ οὕτως συνειθίζουν νὰ λέγουν, κεραυνὸ ἀπὸ γαλάζιο οὐρανὸ!

— Καὶ ἡ Σουσάνα δὲν εἶπέ τι, δὲν ἀφῆκε τι πρὸ τοῦ θανάτου της;

— Τίποτε! Οὐτε τὸ ἐλάχιστον! Οὐτε ἓνα κομμάτι χαρτί! Καὶ

φαντασθῆτε· ὅταν μ' ἐφώνησαν, ὅταν μ' ἐξύπνησαν νὰ τρέξω ἔς αὐτήν . . . φαντασθῆτε σεῖς ἓνα τέτοιο πρᾶγμα! . . . ἦτανε πλέον παγωμένη! Αὐτὸ πολὺ μοῦ ἔκοψε τὴν καρδιά· ὅλους μᾶς κατεβύδισεν εἰς βαθεῖαν λύπην. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Φουστῶφ ἐπίσης θὰ λυπηθῇ πολὺ ὅταν τὸ μάθῃ . . . πρὸς τὸ παρὸν δὲν εἶνε εἰς Μόσχαν;

— Διὰ τινὰς ἡμέρας πραγματικῶς δὲν ἦτον ἐδῶ . . . ἤρχισα λέγων.

— Ὁ Βίκτωρ θυμῶναι, διότι τὸ ἔλκηθρο πολὺ ἀργεῖ νὰ ἐτοιμασθῇ, μὲ διέκοψεν εἰσελθοῦσα ἡ ὑπέρβια — αὐτὴ ἐκεῖνη, τὴν ὁποίαν συνήντησα εἰς τὸν προθάλαμον εἰσερχόμενος. Τὸ εἰσέτι νυσταλέον πρόσωπόν της μοὶ ἐπροξένησεν ἡδὴ μεγάλην ἐντύπωσιν, διότι εἶχε καὶ τὴν ἔκφρασιν ἐκείνην θρασεῖας ἀγροικίας, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν εἰς τοὺς ὑπηρετάς, ὁσάκις οὗτοι γνωρίζουσιν ὅτι οἱ κύριοι τῶν ἐξαρτῶνται ἀπ' αὐτῶν καὶ δὲν θὰ τολμήσωσιν οὕτε νὰ τοὺς τιμωρήσωσιν οὕτε νὰ τοὺς ἐπιπλήξωσι.

— Ἀμέσως, ἀμέσως, ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ ὁ κύριος Ῥάτς. Ἐλευνῶρα! Λενῶρα! Λενάκι! Δάβετε, παρακαλῶ, τὸν κόπον νὰ παρουσιασθῆτε!

[Κατὰ τὸν Τουργένηφ.]

(ἐπεῖται συνέχεια.)

ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΚΗΣ.

Ἀπὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων κατεῖχτο ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς σφοδρᾶς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ θρασῇ τὰ φυσικὰ δεσμά· ἅτινα κατέχουσιν αὐτὸν δέσιμον ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, καὶ αἰωρούμενος εἰς τὸν αἰθέρα νὰ κινῆται ἐλευθέρως ὑπεράνω ὁρέων καὶ κοιλάδων ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανόν. Ὁ πόθος οὗτος φαίνεται, οὕτως εἰπεῖν, ἐγκατοπτριζόμενος ἐν τῇ μυθολογίᾳ πάντων τῶν λαῶν, ὧν ἡ φαντασία ἐδημιούργησεν ἀνθρώπινα ἢ ὑπεράνθρωπα ὄντα πτερωτά, θεοὺς ἢ ἥρωας φερομένους ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Ἐκ τῆς ἐμφύτου ταύτης ἐπιθυμίας, ἥτις αἰωνίως θὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, ἐξηγουῦνται καὶ αἱ τοσάκις ἀπὸ χιλιετηρίδων ἤδη ἐπαναληφθεῖσαι προσπάθειαι πρὸς εὐρεσιν μέσου τῆς διὰ τῶν ἀέρων πορείας, προσπάθειαι, ὧν ἡ ἀποτυχία οὐδέποτε θὰ ἀποθαρρύνῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐν τῇ τολμηρᾷ αὐτοῦ ἐπιχειρήσει.

Διὰ τοῦτο προσεπάθησαν κατ' ἀρχὰς νὰ μιμηθῶσι τὴν πτήσιν τῶν πτηνῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς μῦθος παριστᾷ τὸν πολυμήχανον Δαίδαλον κατασκευάζοντα πτέρυγας καὶ ἀφιπτάμενον μετὰ τοῦ δυστυχοῦς υἱοῦ του Ἰκάρου ἐκ τῆς αἰχμηλῶσιν τοῦ ζηλοτύπου Μίνως. Ὁ Ταραντῖνος Ἀρχύτας λέγεται ὅτι κατεσκεύασε ξυλίνην περιστερὰν, εἰς ἣν προσεπάθει νὰ ἐμφυσήσῃ ζωὴν. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ ῥωμαϊκῇ ἀρχαίότητι, κατὰ τὸν μεσαιῶνα, καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις πολλὰκις ἐπανεληφθῆσαν αἱ ἀπόπειραι αὗται, ἀλλ' ἄνευ σπουδαίου τινὸς ἀποτελέσματος.

Μόλις περὶ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρξαντο νὰ μεταβύλλωνται ριζικῶς αἱ μέχρι τότε ἐπικρατοῦσαι περὶ τῆς πτήσεως θεωρίαι ἐπὶ τῇ βάσει ἐκπληκτικῆς τινος ἐφευρέσεως. Οἱ ἀδελφοὶ Montgolfier, χαρτοποιοὶ ἐν Annopay, συνέλαβον τὸ σχέδιον νὰ κατασκευάσωσι τεχνητὰς νεφέλας, καὶ πρὸς τοῦτο κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1782 ἐπλήρωσαν θερμοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος κενὴν σφαῖραν ἐκ χάρτου, ἥτις πρὸς μεγάλην τῶν χαρὰν ἤρξατο ἀμέσως ἀνερχομένη εἰς ὄρεκτον ὕψος. Τῇ 19. Σεπτεμβρίου 1783 ἐξετέλεσαν ἐν τῇ γαλλικῇ αὐλῇ ἐνώπιον μεγάλου πλήθους ἀνθρώπων δεύτερον πείραμα, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐπιτυχία ἐθῆκεν ὅλως νέας βάσεις εἰς τὴν ἀεροστατικήν. Ἡ ἀρχή, ἐφ' ἧς βασίζεται ἡ ἐφεύρεσις αὕτη τῶν ἀδελφῶν Montgolfier ἦτο ἤδη γνωστὴ καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. Ὁ φυσικὸς νόμος, καθ' ὃν ἀντικείμενα, ἐλαφρότερα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, κατ' ἀνάγκην ἀνυψοῦνται ἦτο ἐπίσης γνωστὸς εἰς τοὺς

φυσικούς, ὡς ὁ νόμος, δυνάμει τοῦ ὁποῦ τεμάχιον ξύλου βυθισθὲν εἰς τὸν πυθμένα ἀγγεῖου πλήρους ὕδατος ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μόλις ἀφεθῇ ἐλευθέρων. Εἶχον γεγነῇ μάλιστα καὶ εἰς προηγουμένους χρόνους διάφοροι προτάσεις πρὸς κατασκευὴν τοιούτων ἀεροστάτων καὶ ἀναφερόμενον μόνον, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1775 ὁ Δομινικανὸς μοναχὸς Galien ἐν Avignon εἶχε συλλάβει τὸ σχέδιον νὰ κατασκευάσῃ μεγάλην ἐκ λεπτοῦ ξύλου κιβωτὸν καὶ πληρώσει αὐτὴν ἐλαφροῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων καὶ ἐπομένως ἀραιότερων τῆς ἀτμοσφαίρας στρωμάτων, ὅπως μεταχειρισθῇ αὐτὴν πρὸς μεταβίβασιν ὁλοκλήρων στρατῶν. Ἀκόμη κατὰ τὸ ἔτος 1783 ὑπερέβη τὴν ἐφεύρεσιν τῶν ἀδελφῶν Montgolfier ἑτέρα ἐφεύρεσις τοῦ φυσικοῦ Charles, ὅστις κατεσκεύασε μεγάλην σφαῖραν ἐκ μεταξωτοῦ ὑφάσματος, δι' οὗ δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ ἔξωθεν ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, ἐπλήρωσεν αὐτὴν ἐλαφροῦ ἀερίου καὶ προσήρτησεν εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ εἰσέτι ἐν χρήσει δικτύου λέμβον. Μετ' οὗ πολὺ ἐβεβαιώθησαν, ὅτι τὸ ἀερόστατον ἠδύνατο μὲν νὰ ἀνέρχεται εἰς ὄρεκτον ὕψος καὶ νὰ καταβαίνει κατόπιν εἰς τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ, παντελῶς ἀδύνατον νὰ κυβερνηθῇ, ἦτο ἀπλοῦν παίγνιον τῶν ἀνέμων παρασυρόμενον ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης πνοῆς, καὶ οὕτως ἡ σπουδαιότης τῆς ἐφευρέσεως ταύτης καθ' ἐκαστὴν ἐσμικρύνετο εἰς τὰ ὅμματα τῶν ἐπιστημόνων, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους ἐθεωρήθη ἐπὶ πολὺν χρόνον αὐτόχρημα ὀπισθοχώρησις ἐν τῇ ἀεροναυτικῇ. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἀνεφάνησαν νέοι ἐφευρέται, οἱ ὅποιοι εἰς τὰ σχέδιά των οὕτε τὴν πτήσιν τῶν πτηνῶν οὕτε τὸ σφαιρικὸν ἀερόστατον ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν, ἀλλὰ προσεπάθουν κατὰ φυσικούς νόμους νὰ κατασκευάσωσι μηχανὴν κινουμένην ὑπὸ φυσικῆς ἢ μηχανικῆς δυνάμεως.

Ἡ νέα αὕτη σχολὴ ἔλαβε δύο διευθύνσεις: οἱ ὁπαδοὶ τῆς μιᾶς συνίστων τὴν χρῆσιν στερεῶν, κεκλιμένων ἐπιπέδων, ἅτινα κατ' εὐθείαν γραμμὴν κινούμενα, ἐμελλον νὰ ἀναβιβάζωσι τὸ ἀεροπόρον πλοῖον: οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἐτέρας ἐζήτουν νὰ ἐφαρμόσωσι καὶ εἰς τὴν ἀεροναυτικὴν τὴν ἐν τῇ θαλασσοπορίᾳ μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας ἐφαρμοσθεῖσαν ἀρχὴν τῆς ἑλικος.

Ἐπὶ τῆς πρώτης θεωρίας τῶν κεκλιμένων ἐπιπέδων βασίζεται καὶ ἡ ἀπλοστάτης ἐκ χάρτου μηχανή, ἥτις χρησιμεύει ὡς παίγνιδιον εἰς τὰ παιδιὰ, ἢ καλουμένη κοινῶς ἀετός. Ἐνῶ ἡ κεφαλὴ τῆς μηχανῆς ταύτης κινεῖται διὰ τοῦ